

HOOFSTUK 5

IMMOBILISERING EN MERKMETODES

IMMOBILISERING

Gedurende die studieprojek is 43 jagluiperds (21 individue) geïmmobiliseer met die doel om liggaamsmates te neem en massas te bepaal.

APPARAAT

Daar is van drie apparate gebruik gemaak om jagluiperds te immobiliseer.

Gemodifiseerde Spuitgeweer

Die gebruik van die gemodifiseerde spuitgeweer kan oorweeg word wanneer die afstand tussen die operateur en die roofdier slegs een of twee meter is. Dit gee aan die operateur die geleentheid om die loop van die geweer tot feitlik teen die bek van die roofdier te bring. Sodra die roofdier sy bek oopmaak word die verdowingsmiddel ingespuut.

Die voordeel van die spuitgeweer is dat die skok, wat gewoonlik met die afvuur van verdowingspyle oor 'n kort afstand gepaard gaan, hierdeur verminder kan word.

Die nadeel van die geweer is dat die akkuraatheidsfaktor baie van die dier se beweging afhanklik is. Dit bring mee dat die verdowingsmiddel somtyds slegs gedeeltelik in die bek van die dier ingespuut word. By een geleentheid het van die verdowingsmiddel in die oë van 'n jagluiperd beland en tydelike blindheid vir ongeveer 36 uur veroorsaak; met onbekende sekondêre nagevolge.

Cap-Chur-pistool

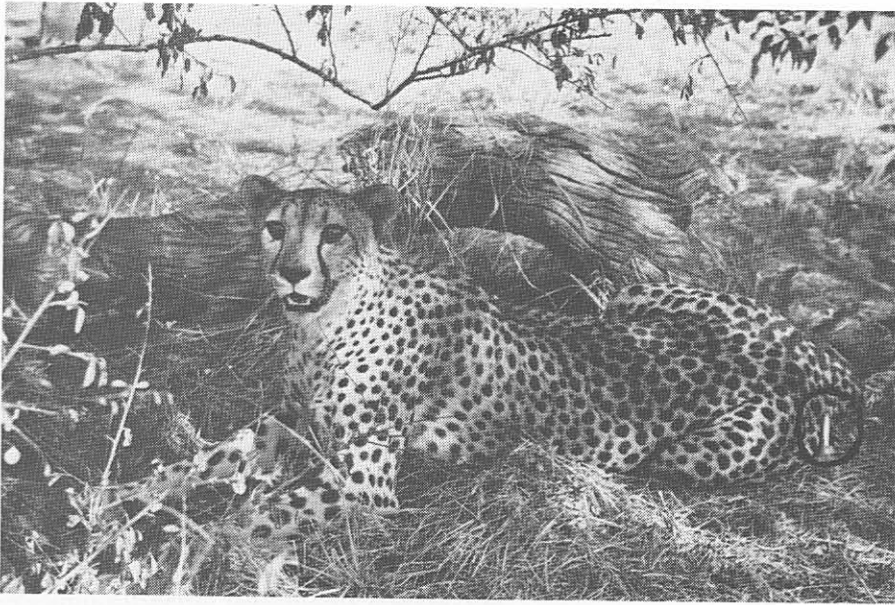
Die CO₂ aangedrewe Cap-Chur-pistool het die beste resultate in die kwarantynkampe gelever. Die trefafstand van die pistool (ongeveer 15 meter) was van min belang aangesien alle jagluiperds in die kampe binne 'n afstand van 10 meter genader kon word.

Cap-Chur-groter

Die O₂ versadigde Cap-Chur-groter is by die reël die belangrikste jagluiperd in die Kruger-wildtuin. As gevolg van die oorsake van die versadiging van die jagluiperd word 'n groter versadiging gebruik word.

VERKLEINDE WERK

Die jagluiperd is 'n belangrike jagluiperd in die Kruger-wildtuin. Die jagluiperd is 'n belangrike jagluiperd in die Kruger-wildtuin.

Figuur 3: Jagluiperd met verdowingspyl in die boud. Kruger-wildtuin 1969.

Die jagluiperd is 'n belangrike jagluiperd in die Kruger-wildtuin. Die jagluiperd is 'n belangrike jagluiperd in die Kruger-wildtuin.

As gevolg van die oorsake van die versadiging van die jagluiperd word 'n groter versadiging gebruik word.

Die gebruik van Farmoxon as verdowingsmiddel met die aanwysing van 'n spesifieke dosis deur Fenner, Le Riche en La Roca (1969), Ebdon (1970), Seal, Calkins en Meyer (1972), Ebdon (1973), Harbison (1973) en Mills (1977) is gebruik.

Cap-Chur-geweer

Die CO₂ aangedrewe Cap-Chur-geweer is by die immobilisering van vrylopende jagluiperds gebruik. As gevolg van die onbeperkte beweegruimte van sulke jagluiperds moes 'n geweer met 'n groter trefafstand gebruik word.

VERDOWINGSMIDDELS

Sernylan (Park-Davis) is in alle gevalle gebruik om jagluiperds te immobiliseer. Dit beïnvloed die sentrale senuweestelsel en veroorsaak totale immobilisasie by roofdiere.

Variërende dosisse van 40 tot 50 mg Sernylan (afhangende van die jagluiperd se grootte en geslag) met 3 cc-pyle het die beste resultate gelever. In enkele gevalle is van 2 cc-pyle gebruik gemaak. Sulke pyle het swak resultate gelever deurdat 'n sekere hoeveelheid verdowingsmiddel in die pyle agtergebly het.

Vyf tot agt minute ná penetrasie van die verdowingspyl het tekens van koördinasieversteurings en rusteloosheid voorgekom. Totale immobilisasie het ná 10 tot 15 minute ingetree.

Sernylan beïnvloed ook die spiere van optiese akkommodasie en veroorsaak vergroting van die pupil (Pienaar *pers. med.*) Spiersametrekkings en slymafskiedings het periodiek by alle geïmmobiliseerde jagluiperds voorgekom.

As kalmeermiddel is 25 mg Azaperone (Janssen), saam met die Sernylan toegedien.

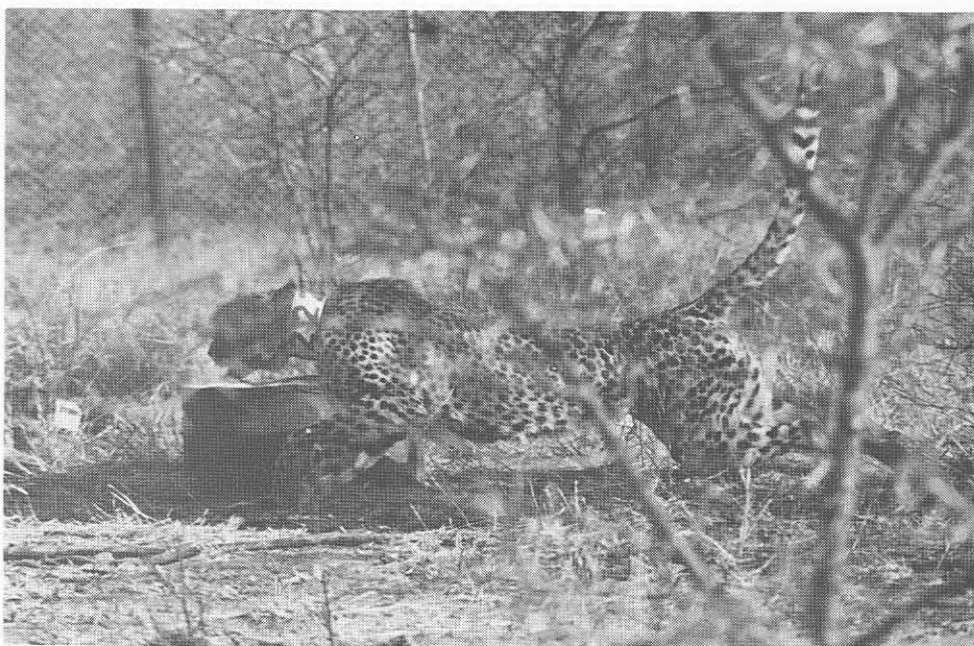
Sernylan het geen teengif nie. Tekens van herstel het na 60 tot 90 minute voorgekom. Volkome herstel het gewissel en het in sekere gevalle tot so lank as 12 uur geneem.

As voorsorgsmaatreeël teen moontlike infeksie is alle pylwonde met Terramycin behandel. Geen sekondêre nagevolge is ooit waargeneem nie.

Die gebruik van Sernylan as verdowingsmiddel met die immobilisering van roofdiere word deur Pienaar, Le Riche en Le Roux (1969), Ebedes (1970), Seal, Erickson en Mayo (1970), Ebedes (1973), Harthoorn (1973) en Mills (1977) bespreek.

MERKMETODE

Negeties van die gebore dalfawende jagluiperde is wat gekonstansie nalkende woorde
wonder bewyng of kerkang betoelude kon word. In alle getalle is van die gebore (Klein en
Klein) nalkende getraak gemaak. Koen wat, hie is die geestelike wat is
dies is eenig woorde wat krygwar is. As gevolg van die kerkangende getraak is
die gebore van die gebore betoelude woorde wat is en wat wat is wat.

Figuur 4: Jagluiperd is geïmmobiliseer, van 'n nekbank voorsien en toon tekens van herstel. Kruger-wildtuin 1969.

MERKMETODES

Negentien van die geïmmobiliseerde jagluiperds is van gekodifiseerde nekbanke voorsien sodat bewegings ná loslating bestudeer kon word. In alle gevalle is van Sterkolite- (Kahn en Kahn) nekbande gebruik gemaak. Rooi, wit, blou en groen is die enigste kleure wat in ekstra-swaargewig-Sterkolite verkrygbaar is. As gevolg van die kontrasterende eienskappe is daar besluit om die kodes, behalwe in een geval, in wit en rooi voor te stel.

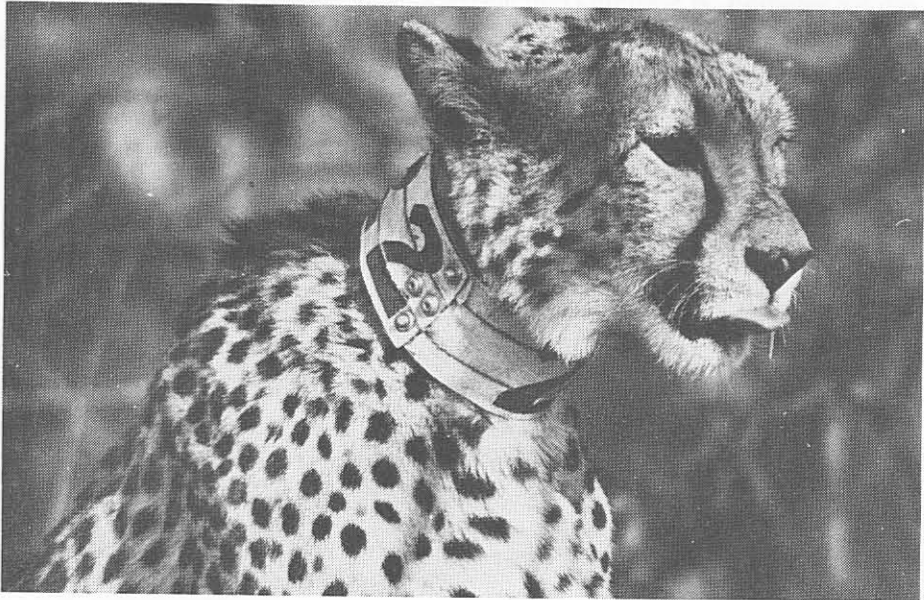
Aanvanklik is die eindpunte van die nekbande met gare aanmekaar vasgewerk. Nommers is met wit spuitverf op rooi nekbande aangebring. Hierdie merkmetode en nekbandvashegting was nie suksesvol nie. Die nommers op die nekbande het reeds voor loslating tekens van verweer getoon en die nekbande self het kort na loslating afgeval.

Verskeie metodes is daarna op die proef gestel, onder meer om nommers op die bande te vulkaniseer.

Die nekband wat uiteindelik die beste resultate gelever het, was 7 cm breed en het uit twee lae van identiese afmetings bestaan – wit vir die bo-laag en rooi vir die onderlaag. Alvorens die bande aanmekaar geheg is, is die verlangde kodes op die witband uitgesny. 'n Strook van 2 cm breed en 5 cm lank is in die middel en vanaf die regterkant van die rooiband uitgesny. Wanneer die twee bande aanmekaar geplak word, sal die rooi onderlaag deur die uitgesnyde gedeeltes van die wit bo-laag sigbaar wees, om sodoende die verlangde kodes in 'n rooi agtergrond voor te stel. Die nekband bestaan deurgaans uit twee lae, behalwe by die 2 cm by 5 cm-strokie wat uit die rooiband gesny is. Wanneer die nekband (om die nek van die dier) by die eindpunte vasgeklink word, sal twee klinknaels (een aan elke kant van die uitgesnyde strokie) sodoende vier lae Sterkolite vasheg, terwyl die middelste gedeelte uit drie lae bestaan.

Die duursaamheid van Bostik (1769) is vooraf op die proef gestel en is met sukses gebruik om die twee bande aanmekaar te plak. Beter resultate is verkry deur die twee bande, nadat die Bostik aangesmeer is, vir ongeveer 24 uur onder 'n perskas te hou. Die twee bande is verder ook al met hulle lengte langs met gare vasgewerk.

Die sukses van hierdie nekbandvashegting en merkmetodes word weerspieël deur die geval van wyfie 24 T wat 2½ jaar nadat sy gemerk is, steeds haar nekband aangehad het en waarvan die kode maklik geïdentifiseer kon word.

*Figuur 5: Jagluiperd volkome herstel van verdowingsmiddel.
Let op na die metode van nekbandvashegting.
Kruger-wildtuin 1969.*

Daar is besluit om slegs sekere nommers in die kodesistiem te gebruik. Nommers sewe, ses en nege is as gevolg van hulle ooreenkomste en agt as gevolg van sy moeilike vorm, nie gebruik nie. Nommers een tot vyf en 10 is sonder bykomende kodes gebruik. In die tweede stel nommers is 'n "X" en in die derde stel 'n "T" langs die nommer gebruik.

Die nekbande, met hulle kodes, kon tot op 'n afstand van 50 meter geïdentifiseer word. Met behulp van 'n verkyker (12x50) kon dit tot so ver as 200 meter gelees word.

In 'n paar gevalle is van Sterkolite-oorlissies as 'n bykomende merkmetode gebruik gemaak. Dit is egter te betwyfel of oorlissies 'n suksesvolle merkmetode is. Behalwe vir die feit dat die lissies 'n duidelike irriterende uitwerking op die diere gehad het, is al die lissies, voor loslating, deur die jagluiperds afgekrap.

In Tabel 2 word die kodes wat vir die verskillende jagluiperds gebruik is opgesom met verwysing na die kwarantynkampe waar hulle aangehou is.

Onderdomsgroep	Geslag	Kwarantynkamp	Kleur van nekband
Volwasse	♂	Tshokwane	Rooi
Volwasse	♂	Tshokwane	Rooi
Volwasse	♂	Tshokwane	Rooi
Volwasse	♀	Tshokwane	Geel
Volwasse	♂	Tshokwane	Rooi
Volwasse	♀	Krokodilbrug	Rooi
Volwasse	♀	Krokodilbrug	Rooi
Volwasse	♂	Malelane	Wit
Volwasse	♂	Malelane	Wit
Volwasse	♂	Malelane	Wit
Volwasse	♂	Malelane	Wit
Volwasse	♂	Malelane	Wit
Volwasse	♀	Malelane	Wit
Volwasse	♀	Malelane	Wit
Volwasse	♀	Malelane	Wit
Volwasse	♀	Malelane	Wit
Volwasse	♀	Malelane	Wit
Volwasse	♂	Tshok/Mal	Wit

Tabel 2: Die kodes wat gebruik is om 19 jagluiperds gedurende 1969 in die Krugerwoud te identifiseer.

Tabel 2: Die kodes wat gebruik is om 19 jagluiperds gedurende 1969 in die Kruger-wildtuin te merk.

Ouderdomsgroep	Geslag	Kwarantynkamp	Kleur van nekband	Kleur van nommer	Nommer op nekband	Ander merke
Volwasse	♂	Tshokwane	Rooi	Wit	1	Kolle op lyf
Volwasse	♂	Tshokwane	Rooi	Wit	4	
Volwasse	♂	Tshokwane	Rooi	Wit	5	
Volwasse	♀	Tshokwane	Geel	Wit	3	
Volwasse	♂	Tshokwane	Rooi	Wit	2	
Volwasse	♀	Krokodilbrug	Rooi	Wit	1	
Volwasse	♀	Krokodilbrug	Rooi	Wit	2	
Volwasse	♂	Malelane	Wit	Rooi	13X	
Volwasse	♂	Malelane	Wit	Rooi	14X	
Volwasse	♂	Malelane	Wit	Rooi	15X	
Onvolwasse	♂	Malelane	Wit	Rooi	3	
Onvolwasse	♂	Malelane	Wit	Rooi	4	
Onvolwasse	♂	Malelane	Wit	Rooi	21X	
Volwasse	♀	Malelane	Wit	Rooi	1	
Volwasse	♀	Malelane	Wit	Rooi	2	
Volwasse	♀	Malelane	Wit	Rooi	24T	
Onvolwasse	♀	Malelane	Wit	Rooi	23T	
Onvolwasse	♀	Malelane	Wit	Rooi	10	
Onvolwasse	♂	Tshok/Mal	Wit	Rooi	5	